

پودمان ۴

داخل تراشی و شیار تراشی

مقدمه

شیارتراشی در روی قطعات محور به منظور ایجاد فاصله، به کاربری رینگ، خار، اورینگ و ... انجام می‌شود. برشکاری به منظور جدا کردن قطعه تکمیل شده از قطعه خام صورت می‌گیرد.

استاندارد عملکرد

شیارتراشی و برشکاری روی دستگاه تراش مطابق تولرانس خواسته شده نقشه

پیش نیاز

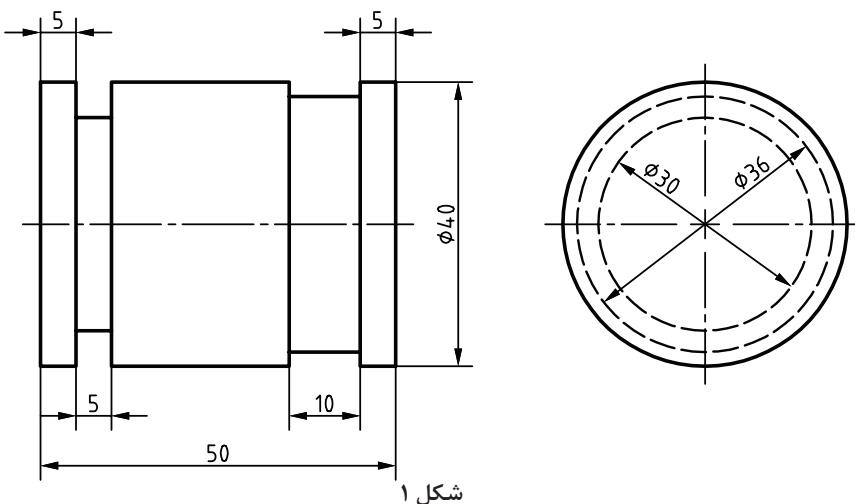
- پیشانی تراشی
- روتراشی
- متهم رغکزنی
- سوراخ کاری
- اندازه گیری
- نقشه خوانی

شیار تراشی و برش کاری

مقدمه

در تولید قطعات صنعتی بعضی مواقع لازم است بر روی سطوح داخلی یا خارجی قطعه کار، شیار یا گاه ایجاد شود. این کار به منظور قرار گرفتن واشرهای آبندی، خارهای فنری و غیره، و همچنین برای جلوگیری از گیر کردن رنده پیچ بری در انتهای پیچ های داخلی و خارجی است.

بعضی مواقع برای بالا بردن کیفیت کار و صرفه جویی در زمان، انجام کار برش قطعات کم قطر نیز روی ماشین تراش انجام می گیرد. البته طبیعی است که دورریز عملیات برش کاری روی ماشین تراش بیشتر از سایر روش های برش کاری نظیر ازه لنگ و ازه نواری است.

فعالیت

هنرجویان عزیز با کاوش در محیط کارگاه و محیط اطرافتان نمونه هایی از قطعات دارای شیار را پیدا کنید و به سایر هنرجویان نشان دهید. کاربرد شیار در این قطعات را مشخص نمایید و سپس نظر هنرآموز محترم را درباره این قطعات جویا شوید.

پرسش

به نظر شما در قطعه زیر چرا بعد از رزووه های پیچ شیار وجود دارد؟

شکل ۲

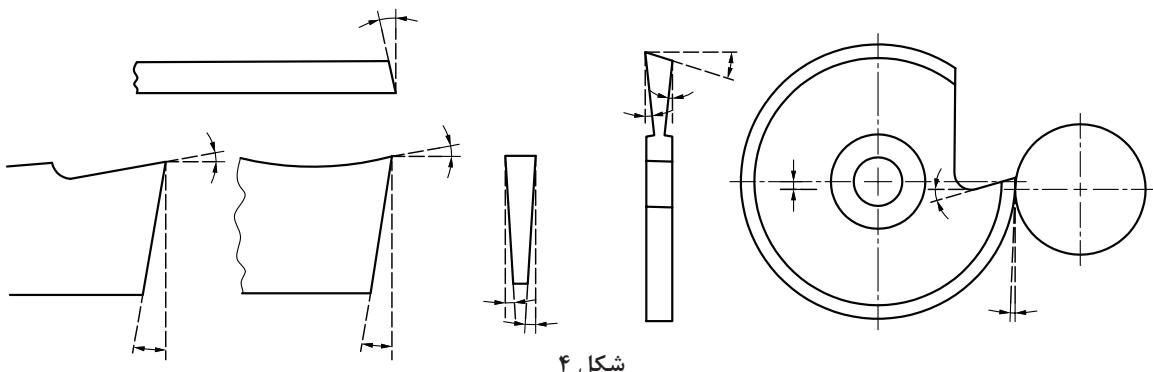
ابزار شیار تراشی:

عملیات شیار تراشی با رنده‌های مخصوصی که نمونه‌هایی از آنها را در شکل رو به رو مشاهده می‌کنید، انجام می‌شود.

شکل ۳

رنده‌های شیار تراش برحسب ضرورت کار، از نظر ظاهری دارای شکل‌های گوناگونی هستند و در ابعاد و اندازه‌های مختلف ساخته می‌شوند. این رنده‌ها لب برقاً برندۀ باریک دارند و برای جلوگیری از تماس با دیواره‌های جانبی آنها با دیواره‌های شیار در حال تراش، بغل رنده را تحت زاویه‌ای خالی کرده و نازک می‌کنند.

شکل ۴

به عبارت دیگر سطح مقطع سطح براده از سطح مقطع سطح زیرین که موازی سطح براده است، بزرگ‌تر است. به همین دلیل نیز باید مقدار بار وارد شده به آن کمتر باشد و سرعت برش و مقدار پیشروی نیز باید به طور مناسب انتخاب شود تا از شکستن احتمالی آنها جلوگیری شود. مقدار پیشروی $0.02/1$ تا $0.04/1$ میلی‌متر در هر دور است. رنده‌های شیار تراش همانند سایر رنده‌های تراش کاری می‌توانند از جنس فولاد ابزار غیرآلیاژی، فولاد آلیاژی، کاربیدی و سرامیکی، و به صورت شمش یا تیغچه در اندازه‌های مختلف تهیه شوند.

فعالیت

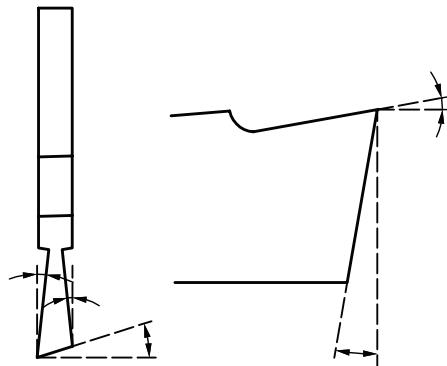
انواع رنده‌های شیار تراش شامل شمش و تیغچه و جنس‌های مختلف را از انبار کارگاه تحويل بگیرید و آنها را با هم مقایسه کنید. وجود یا نبود زوایای جانبی را نیز بررسی کنید. یافته‌های خود را با سایر هنرجویان به بحث و بررسی بگذارید.

زوایای رنده‌های شیار تراش

تمام قلم‌ها و رنده‌های تراش کاری دارای زوایای اصلی آزاد، گوه و براده هستند. رنده‌های شیار تراش از این قاعده مستثنی نیستند و این زوایا بر روی آنها نیز ایجاد می‌شود. تنها تفاوت آنها با سایر رنده‌ها این است که رنده‌های شیار تراش مثل رنده‌های فرم و رنده‌های پیچ‌بری دارای زاویه براده صفر درجه هستند.

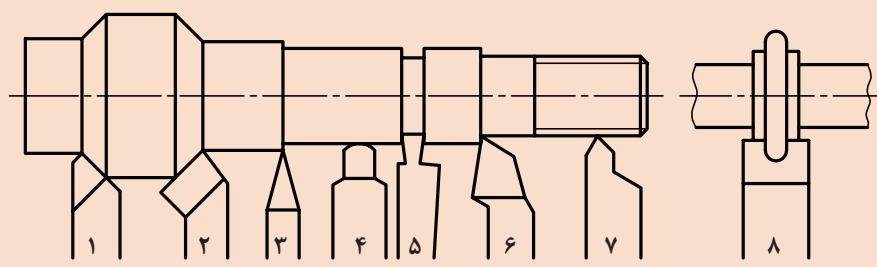
شکل ۶

شکل ۵

در شکل زیر رندهای روتراشی، پیشانی تراش، فرم، پیچ بری و شیار تراش و برش را مشخص کنید و آنها را با هم مقایسه نمایید. بر روی شباهت‌ها، تفاوت‌ها و کاربرد آنها با دوستان خودتان بحث کنید و نتایج را در جدول زیر بنویسید.

فعالیت

شکل ۷

کاربرد	نوع رنده	شماره
		۱
		۲
		۳
		۴
		۵
		۶
		۷
		۸

رندهای شیارتراش و برش را از انبار کارگاه تحويل بگیرید و اسکچ آنها را بر روی کاغذ A4 ترسیم کنید. سپس به کمک کولیس کلیه اندازه‌های مورد نیاز آنها را روی اسکچ یادداشت کنید و تصاویر سه نمای آنها را در اتوکد ترسیم نمایید و به هنرآموز محترم تحويل دهید.

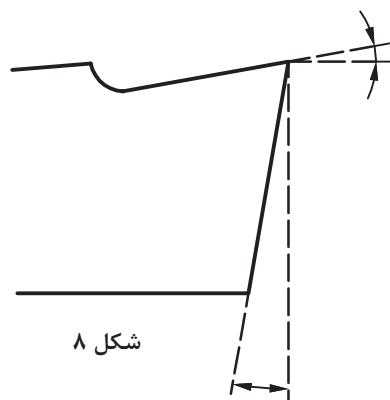
فعالیت

تیز کردن رنده‌های شیار تراشی

تیز کردن رنده‌های شیار تراش نیز مثل سایر قلم‌های تراش کاری است، ولی باید موارد زیر را در نظر گرفت:

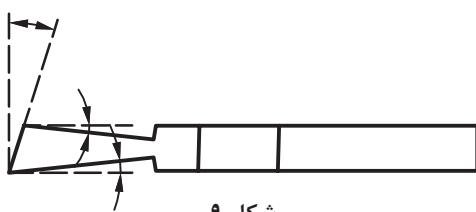
- ۱ رنده را طوری به سنگ بگیرید که حرکت سنگ بر خلاف لبه برنده آن باشد.
- ۲ فشار ته رنده باید متناسب باشد.
- ۳ در هنگام تیز کردن رنده مرتب با شابلون رنده کنترل کنید.
- ۴ چون عرض رنده شیار تراش نسبت به عرض سنگ کمتر است، برای جلوگیری از آسیب رسیدن به سنگ، قلم شیار موقع تیز کردن در تمام عرض سنگ حرکت داده شود.
- ۵ باید سنگ‌های چرب و کثیف و سنگ‌هایی که از حالت استوانه‌ای خارج شده‌اند، قبل از تیز کاری به کمک سنگ صاف کن تمیز و اصلاح شوند.

شکل ۸

مراحل تیز کردن رنده شیار تراشی

۱- ایجاد زاویه آزاد پیشانی

شکل ۹

۲- ایجاد زاویه آزاد جانبی

زاویه آزاد جانبی دو طرف رنده شیار تراش ایجاد می‌شوند تا از تماس کناره‌های قلم با دیواره‌های جانبی شیار در حال تراش جلوگیری شود. به عبارت دیگر این زوایا از ایجاد اصطکاک بین رنده و قطعه کار جلوگیری می‌کنند.

شکل ۱۰

در مواد با جنس نرم، زاویه براده نیز بر روی قلم شیار تراش ایجاد می‌شود تا میزان نفوذ قلم در قطعه کار بیشتر شود.

نکته

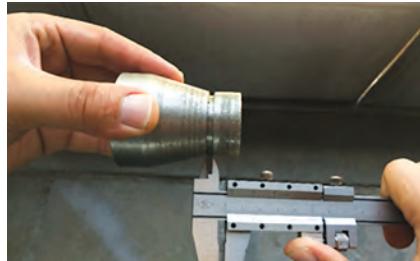
پرسش

نکته

به نظر شما با افزایش زاویه آزاد، کدام زاویه رندۀ کاهش می‌یابد؟

شکل ۱۱

۱ برای اندازه‌گیری قطر داخلی از کولیس چاقوی استفاده شود.

۲ برای اندازه‌گیری عرض شیار از شاخص‌های کولیس استفاده شود.

شکل ۱۲

۳ در تولید انبوه، معمولاً از گیج‌های مخصوص برای اندازه‌گیری و کنترل ابعاد شیار استفاده می‌شود.

۴ برای سنگ زدن یا تیزکاری رندۀ های شیار تراش بهتر است، قلم را داخل نگهدارنده‌های مخصوص بیندید و سپس عملیات تیزکاری را انجام دهید.

نکات ایمنی

۱ هنگام تیز کردن رندۀ عینک حفاظتی را به هیچ وجه فراموش نکنید.

۲ در مسیر گردش سنگ قرار نگیرید.

۳ از سلامت سنگ مطمئن شوید.

۴ استفاده از سطوح جانبی سنگ در سنگ زنی تمام سطوح قلم توصیه می‌شود.

فعالیت

ابتدا یک شمش St37 به ابعاد $10 \times 10 \times 200$ میلی‌متر را از انبار تحویل بگیرید و با رعایت نکات ایمنی آن را به صورت یک رندۀ شیار به عرض ۶ میلی‌متر تیز کنید.

بستن رنده‌های شیارتراش

چون پهنا یا عرض قلم شیارتراش کم است، بنابراین نمی‌توان آنها را مستقیماً در رنده‌گیر بست. برای این منظور از نگه‌دارنده‌های مخصوصی که به صورت دو شمش با اندازه کمی بیشتر از عرض قلم شیار هستند، استفاده می‌شود. این دو شمش یکی در بالا و دیگری در پایین رنده شیار قرار می‌گیرند و بعد این شمش‌ها در دستگاه قلم‌گیر بسته می‌شوند.

شکل ۱۳

نکته

رنده شیارتراش باید به صورتی در قلم‌گیر بسته شود که لبۀ برنده اصلی رنده با محور قطعه کار کاملاً مواری باشد و لبۀ کناری نیز عمود بر محور اصلی دستگاه یا قطعه کار باشد. رعایت نکردن این توازی و تعامد باعث شکسته شدن رنده می‌شود و یا ممکن است شیار تراشیده شده نسبت به محور اصلی قطعه کار دچار انحراف شود و قطعه معیوب و غیر قابل استفاده گردد.

- سطح رنده شیارتراش باید دقیقاً با مرکز قطعه کار هم‌سطح باشد. در صورت بالا یا پایین بسته شدن، احتمال قلاب کردن و شکستن رنده و آسیب دیدن قطعه کار وجود دارد.
- موقع کار همیشه از ماده خنک‌کاری مناسب استفاده شود.

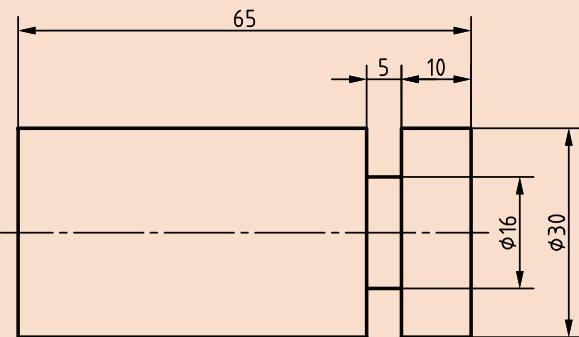
نکته

مراحل شیارتراشی

فعالیت
کارگاهی

شیار قطعه مطابق شکل را با رعایت نکات ایمنی بتراشید.

شکل ۱۴

۱ قطعه کار را به سه نظام ماشین ببندید.

۲ قلم شیارتراش با ضخامت ۵ میلی‌متر را در قلم‌بند به صورتی ببندید که طول بیرون آمده رنده شیار از نگه‌دارنده مخصوص به اندازه ارتفاع رنده شیارتراش باشد.

شکل ۱۶

شکل ۱۵

$$n = \frac{v \times 1000}{d \times \pi}$$

تعداد دوران را با استفاده از رابطه به دست آورید و روی دستگاه تنظیم کنید.

سرعت برش را کمتر (نصف حالت روتراشی)، انتخاب کنید.

توجه

۴ برای تعیین محل شیار سطح جانبی رنده را با پیشانی قطعه کار مماس کنید و سپس رنده را با سوپرت عرضی به اندازه‌ای حرکت دهید که از محیط قطعه کار جدا شود و آن‌گاه با سوپرت طولی به اندازه ۱۵ میلی‌متر حرکت دهید.

۵ رنده را با سوپرت عرضی با سطح قطعه کار مماس نمایید و حلقة تنظیم سوپرت را روی صفر تنظیم کنید.

حتماً هنگام مماس کردن رنده، قطعه کار درحال دوران باشد.

توجه

شکل ۱۷

۶ رنده را به آهستگی فقط در جهت سوپرت عرضی حرکت دهید تا عمق شیار کامل شود.

نکته

■ دقیق کنید که هرگز نباید از بار جانبی استفاده شود. در صورت امکان حرکت سوپرت طولی را به کمک پیچ‌های مربوطه قفل کنید.

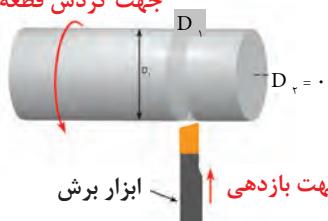
■ در صورتی که عرض شیار بزرگ‌تر از عرض قلم شیارتراش باشد، می‌توانید حرکت پیشروی را چندین بار انجام دهید تا عرض شیار نیز به صورت کامل تراشیده شود.

■ بعد از تکمیل عمق و عرض شیار اجازه دهید قلم شیار بدون بار داخل شیار حرکت کند تا سطح شیار پرداخت شود.

رنده‌های برش

رنده‌های برش نیز مشابه رنده‌های شیار هستند. تنها تفاوت در انحراف لبه برندۀ اصلی است که در رنده‌های برش لبه برندۀ اصلی به صورت زاویه‌دار است.

جهت گردش قطعه کار

جهت بازدهی
ابزار برش

شکل ۱۹

شکل ۱۸

فعالیت

نکته

نمونه‌ای از رنده‌های شیار و برش را از انبار تحويل بگیرید و با هم مقایسه کنید.

شکل ۲۰

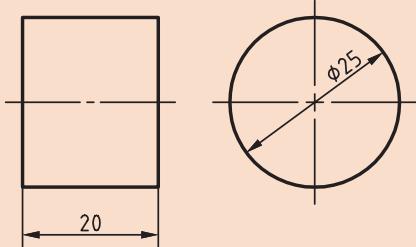
زاویه رأس قلم برش باعث می‌شود که برش راحت‌تر انجام شود و زائدۀ کوچک مخروطی شکل نیز بر روی یک طرف قطعه کار در محل برش باقی بماند. هنگام برش کاری توجه شود که این زائدۀ بر روی قسمتی از قطعه کار باقی بماند که بعداً آن را پیشانی تراشی خواهیم کرد.

مراحل برش کاری روی دستگاه تراش

فعالیت
کارگاهی

قطعه مطابق شکل را با رعایت نکات ایمنی برش دهید.

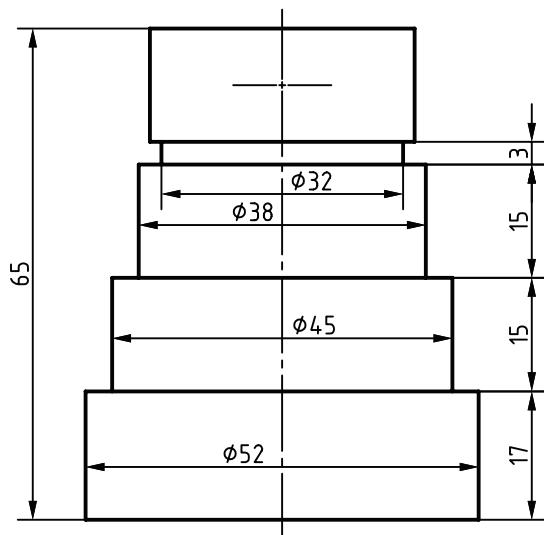
شکل ۲۱

چون رنده‌های شیارتراش و برش کاری نازک‌تر و ظریف‌تر از سایر قلم‌ها هستند و همچنین سطح اتکای آنها کمتر است، بنابراین باید کمتر از حد معمول باردهی و پیشروی صورت گیرد تا از شکستن آنها جلوگیری شود. این فرایندها نسبتاً زمانبر هستند.

نکته

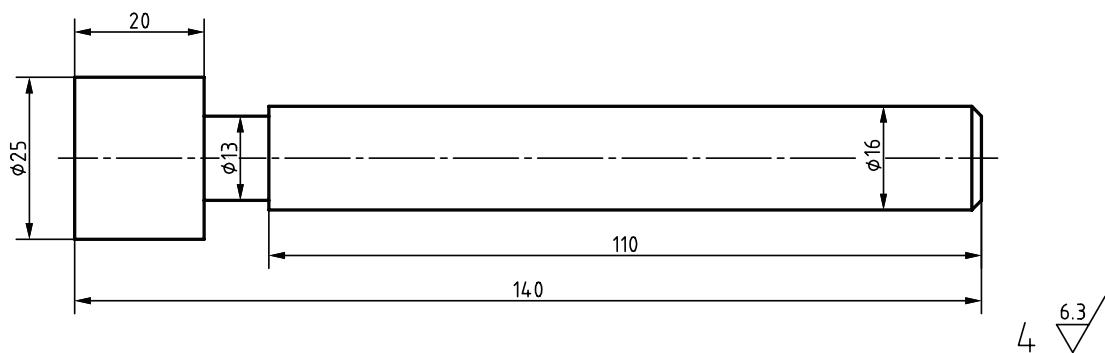

عملیات شیار تراشی قطعات زیر را بر روی ماشین تراش انجام دهید و مراحل کار را در برگه فرایند کار بنویسید و به مرتب خود تحويل دهید.

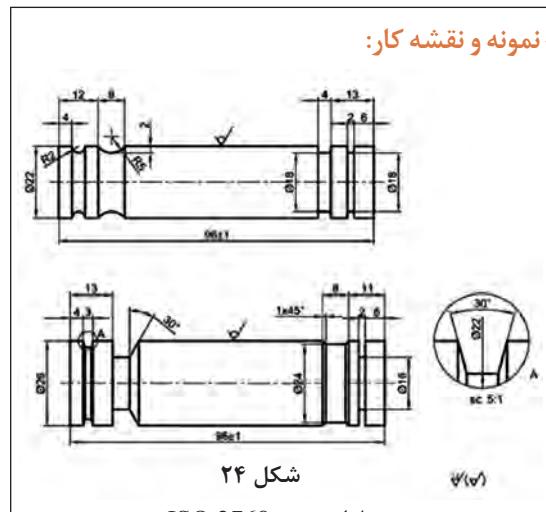
1 6.3/

شکل ۲۲

شکل ۲۳

ادزشیابی شیار تراشی

ISO 2768-m تلرنس

تذکر: پس از پایان شیارزنی، توسط رنده برش به طول ۲۰ میلی‌متر از سمت قطعه شکل پایین جدا شود.

نمونه و نقد -

نقشه کار: شیار تراشی
داخل تراشی قطعات با دستگاه تراش مطابق نقشه.
شاخص عملکرد: ۱- تولرانس ابعادی بر اساس استاندارد ISO ۲۷۶۸-m ۲- پرداخت سطح $R_a = 1/6$

شرایط انجام کار:

- ۱- انجام کار در محیط کارگاه
 - ۲- نور یکنواخت با شدت ۴۰۰ لوکس
 - ۳- تهیوی استاندارد و دمای $20^{\circ}\text{C} \pm 3^{\circ}$
 - ۴- ابزار آلات و تجهیزات استاندارد و آماد
 - ۵- اینمی استاندارد - زمان ۱/۵ ساعت

ابزار و تجهیزات: دستگاه تراش یک متری با متعلقات- رنده کف تراشی- رنده داخل تراشی- انواع پیش مته بر اساس نقشه- سه نظام مته با آچار- نقشه کار- قطعه کار- کولیس ۰/۱۵۰ با گستره ۱۵۰ میلی متر- روغن کاری- عینک محافظ و کفش ایمنی- زیر پایی- وسایل تمیز کاری- وسایل روغن کاری

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	بررسی قطعه کار اولیه	۱	
۲	آماده سازی دستگاه	۱	
۳	آماده سازی و ابزار	۱	
۴	بسن قطعه کار	۱	
۵	انجام عملیات شیار تراشی	۱	
۶	انجام عملیات برش	۲	
شاپیستگی های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:			
۱- مسئولیت پذیری N72L2			
۲- مدیریت مواد و تجهیزات N66L2			
۳- استفاده از لباس کار و کفش ایمنی و عینک محافظه			
۴- تمیز کردن وسایل و محیط کار			
۵- پایین دنی به الزامات نقشه			
* میانگین نمرات			

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.

واحد یادگیری ۲

داخل تراشی

مقدمه

داخل تراشی عبارت است از برآده برداری به منظور ایجاد فرم، دندانه، گاه، به اندازه رساندن، پرداخت کردن، ... از داخل سوراخ و حفرهای که قبلاً در کار ایجاد شده است. این کار را با ابزارهای داخل تراشی انجام می‌دهند.

استاندارد عملکرد

داخل تراشی روی دستگاه تراش مطابق تولرانس خواسته شده نقشه

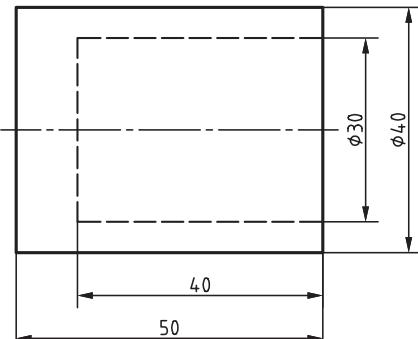
پیش نیاز

- پیشانی تراشی
- روتراشی
- متهم رغک زنی
- سوراخ کاری
- اندازه گیری
- نقشه خوانی

داخل تراشی

مقدمه

کارهای مختلفی را می‌توان به کمک ماشین تراش انجام داد. همان کارهایی که روی سطوح خارجی قطعه انجام می‌شود، معمولاً می‌توان در سطوح داخلی قطعه هم انجام داد. بدینهی است قبل از هرگونه عملیات داخل تراشی ابتدا باید قطعه کار سوراخ کاری شود و این مستلزم عملیات متهم رغکزنی و سوراخ کاری است که در فصل سوراخ کاری و متهم رغکزنی به آن پرداخته شد. در شکل های زیر نمونه ای از قطعاتی را که روی آنها عملیات داخل تراشی انجام شده است مشاهده می کنید.

شکل ۲۶

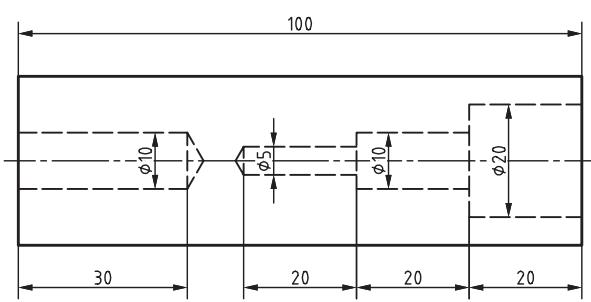

شکل ۲۵

تعریف داخل تراشی

داخل تراشی به مجموعه فرایندی گفته می‌شود که به کمک ابزار برنده تک لبه یا چند لبه از سطوح داخلی قطعه کار برآورده برداری انجام می‌شود تا به اندازه مشخص شده در نقشه برسد. عمدۀ کارهای داخل تراشی شامل طول تراشی، مخروط تراشی، شیار تراشی (گاه تراشی) و پیچ بری داخلی می‌شود.

هدف از داخل تراشی:

شکل ۲۷

معمولًاً عملیات سوراخ کاری روی ماشین متهم رومیزی تا قطر ۲۵ میلی متر انجام می‌شود که دارای صافی سطح و دقیق بالا نیست. برای اندازه های بزرگ تر و ایجاد سوراخ های دقیق تر باید عملیات داخل تراشی روی قطعه انجام گیرد. در سوراخ کاری توسط متنه، زاویه رأس متنه در انتهای سوراخ باقی می‌ماند و پله های داخلی قائم نخواهند شد.

در شکل ۲۵، کدام قسمت سوراخ توسط داخل تراشی و کدام قسمت توسط متنه ایجاد شده است؟

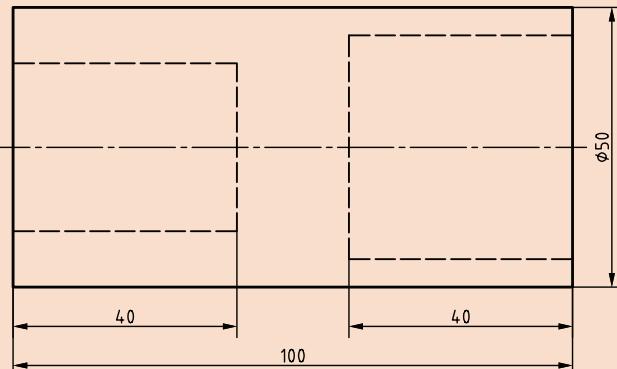
پرسش

فعالیت

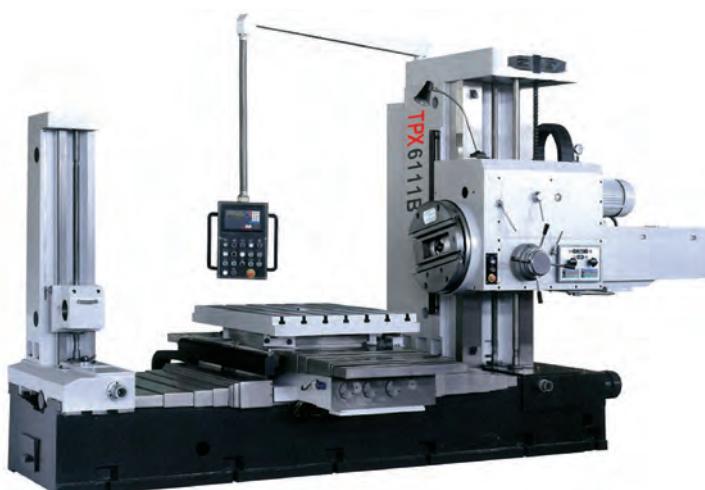
در نقشه زیر قسمت های داخل تراشی شده به وسیله دستگاه تراش را مشخص کنید.

شکل ۲۸

هدف عمده داخل تراشی روی ماشین تراش براده برداری از سطوح داخلی در مقیاس کوچک است. برای داخل تراشی عمده و صنعتی از ماشین های مخصوص داخل تراشی یا بورینگ استفاده می شود. در شکل زیر نمونه ای از ماشین های بورینگ را مشاهده می کنید.

نکته

شکل ۲۹

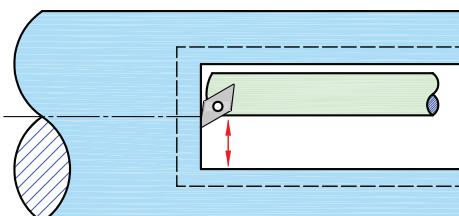
در مواردی پیش می آید که خود قطعه روی دستگاه تراش دارای لنگی است. در نتیجه ممکن است سوراخ ایجاد شده توسط مته نیز لنگ باشد. دقت شود که این ایجاد را حتی نمی توان با داخل تراشی برطرف کرد و هنرجویان عزیز بعد از بسته شدن قطعه کار و قبل از انجام هر گونه عملیات تراش کاری باید لنگی آن را به صورت کامل رفع کنند.

نکته

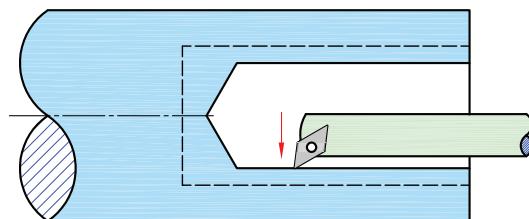

فرایند داخل تراشی

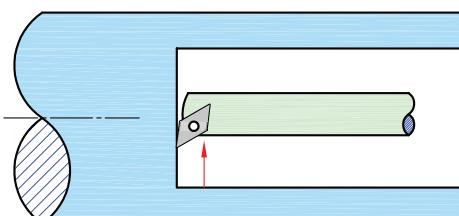
قطعه کار داخل سه نظام یا سایر وسایل کارگیر مناسب بسته می‌شود. به این ترتیب قطعه کار دارای حرکت دورانی است و قلم یا ابزار برآده برداری به صورت خطی حرکت می‌کند و عملیات داخل تراشی را انجام می‌دهد.

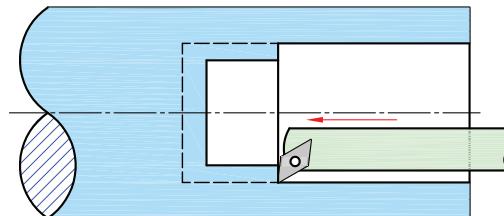
شکل ۳۱

شکل ۳۰

شکل ۳۳

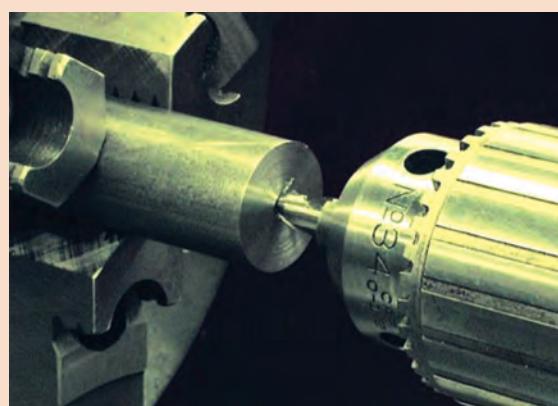
شکل ۳۲

قطعه مطابق شکل را داخل تراشی کنید.

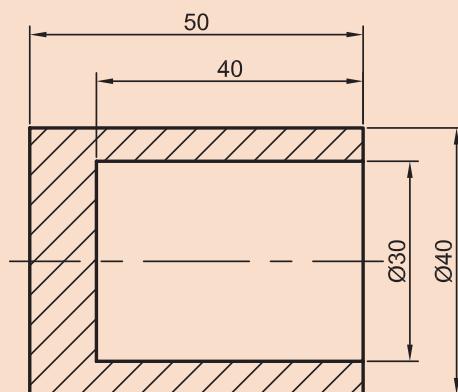
**فعالیت
کارگاهی**

مراحل انجام کار

- ۱ بستن قطعه کار روی سه نظام و یا سایر وسایل کارگیر مناسب
- ۲ پیشانی تراشی قطعه کار
- ۳ متهمگزنسی متناسب با قطعه کار

شکل ۳۵

شکل ۳۴

۲ سوراخ کاری با مته های مناسب تا رسیدن به اندازه نزدیک به اندازه قطر مورد نظر

۵ بستن و تنظیم رنده داخل تراش

شکل ۳۷

شکل ۳۶

۶ موازی کردن محور طولی رنده با محور قطعه کار به طور تقریبی در حالت خاموش تا از برخورد بدنه قلم با داخل سوراخ جلوگیری شود.

شکل ۳۹

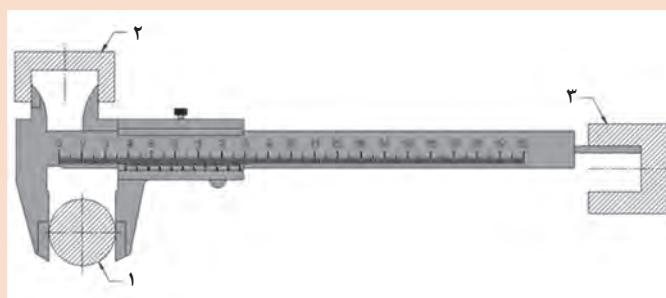

شکل ۳۸

۷ براده برداری اولیه با عمق بار کم و عدد دوران کمتر نسبت به حالت روتراشی

۸ ادامه براده برداری تا رسیدن به قطر مورد نظر

۹ کنترل قطر و عمق سوراخ تراشیده شده به کمک ابزار اندازه گیری مناسب

شکل ۴۱

شکل ۴۰

نکات ایمنی در داخل تراشی نیز مشابه سایر روش‌های تراشکاری است. در داخل تراشی علاوه بر رعایت تمام آنها، باید قبل از شروع از برخورد نکردن قلم داخل تراشی به داخل قطعه کار نیز مطمئن بود.

نحوه اندازه‌گیری سوراخ‌های تراشیده شده

برای اندازه‌گیری سوراخ‌های تراشیده شده روی ماشین تراش می‌توان از ابزارهای زیر استفاده کرد:

- ۱ اندازه‌گیر تلسکوپی
- ۲ فرمان‌های اندازه‌گیری
- ۳ کولیس
- ۴ میکرومتر داخلی
- ۵ شابلون‌های اندازه‌گیری

شکل ۴۳

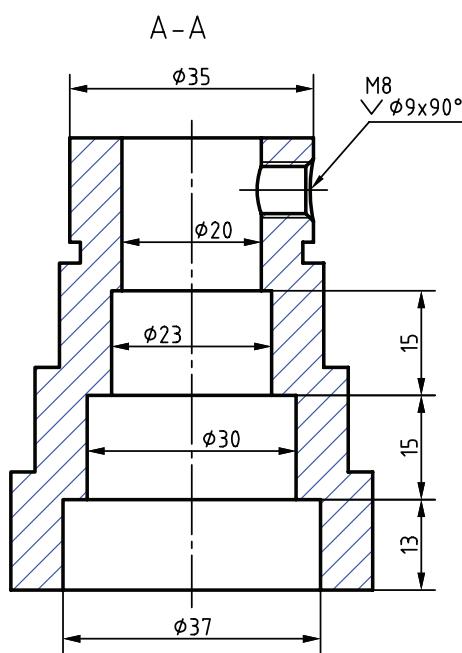
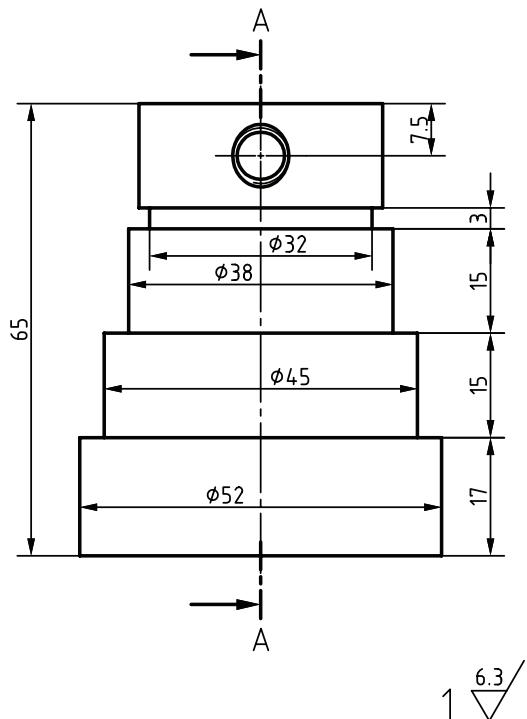
شکل ۴۲

شکل ۴۴

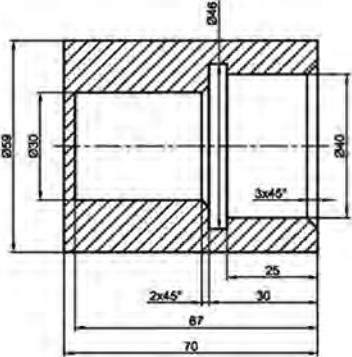
قطعات پروژه را مطابق نقشه داخل تراشی کنید.

فعالیت
تمکیلی

شکل ۴۵

ارزشیابی شیار تراشی

<p>- نمونه و نقشه کار:</p> <p>شکل ۴۶</p> <p>ISO 2768 - m St 37 Ø 60 × 72 مواد اولیه</p>	<p>نقشه کار: شیار تراشی شیار تراشی قطعات با دستگاه تراش مطابق نقشه.</p> <p>شاخص عملکرد: ۱- تولرانس ابعادی بر اساس استاندارد ISO 2768-m ۲- پرداخت سطح $Ra = 1/6$</p> <p>شرایط انجام کار:</p> <ul style="list-style-type: none"> ۱- انجام کار در محیط کارگاه ۲- نور یکنواخت با شدت 400 لوکس ۳- تهویه استاندارد و دمای $20^{\circ}\text{C} \pm 3$ ۴- ابزار آلات و تجهیزات استاندارد و آماده به کار ۵- وسایل ایمنی استاندارد ۶- زمان 2 ساعت <p>ابزار و تجهیزات: دستگاه تراش یک متری با متعلقات - رنده شیار همراه با نگهدارنده مخصوص - نقشه کار - قطعه کار - کولیس $50/0$ با گسترده 150 میلی متر - روغن کاری - عینک محافظ و کفش ایمنی - زیرپایی</p>
--	--

معیار شایستگی:

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	بررسی قطعه کار اولیه	۱	
۲	آماده سازی دستگاه	۱	
۳	آماده سازی و ابزار	۱	
۴	بستن قطعه کار	۱	
۵	انجام عملیات شیار تراشی	۲	
۶	انجام عملیات برش	۲	
شایستگی های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:			
۱- مسئولیت پذیری N72 L2			
۲- مدیریت مواد و تجهیزات L2 N66			
۳- استفاده از لباس کار و کفش ایمنی و عینک محافظ			
۴- تمیز کردن وسایل و محیط کار			
۵- پایین دنی به الزامات نقشه			
* میانگین نمرات			

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ است.